

EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA SOBRE ESCORNALBOU

Amb motiu del Dia de l'Associacionisme Cultural

Reial Societat Arqueològica Tarraconense
Bibliòfils de Tarragona

Tarragona, 2-4 de juny de 2017

SOCI:

D'aquest opuscle n'han estat impresos **CXXV** únics exemplars, dels quals **XXVI** són nominals destinats als socis de l'Associació Bibliòfils de Tarragona i **XCIX** sense nom per a col·laboradors i amics, sobre paper Conqueror verjurat àmber de 160 gr. als tallers d'Indústries Gràfiques Gabriel Gibert de Tarragona

Edita: Reial Societat Arqueològica Tarraconense i Bibliòfils de Tarragona

Text: Jordi López Vilar

Llibres cedits per Jordi López Vilar (JLV), Joan Ribas Boix (JRB),
Jaume Teixidó Montalà (JTM) i Reial Societat
Arqueològica Tarraconense (RSAT)

Gravat de Sant Miquel i culsdellàntia extrets dels *Assumptos apostólicos
predicables* del P. Fr. Francesc Romeu (1736)

Xilografia de portada d'Enric C. Ricart

D.L.: T-744-2017

Presentació

Coincidint amb la Jornada de Portes Obertes que es fa amb motiu del Dia de l'Associacionisme Cultural, la Reial Societat Arqueològica Tarraconense i Bibliòfils de Tarragona es complauen a oferir la present exposició bibliogràfica sobre Escornalbou, que s'estructura en dos blocs ben diferenciats. El primer, aquelles publicacions sorgides dels frares del mateix monestir. El segon, les que n'estudien determinats aspectes, després de la seva destrucció el 1835.

L'elecció d'aquest monestir en concret es deu a l'activitat editora que els mateixos frares tingueren des del segle XVIII i que es perllongà fins a la seva desaparició. Els Franciscans Observants d'Escornalbou, a diferència dels monjos cistercencs o cartoixans, tenien un vessant missioner que va generar tota una literatura de caire popular, a més d'una literatura de caire teològic. Aquest fet marca la diferència amb d'altres grans monestirs de la demarcació com Poblet, Santes Creus o Scala Dei.

El Convent de Franciscans Recol·lectes s'establí a Escornalbou l'any 1580 de la mà de l'arquebisbe Antoni Agustí, substituint una canònica augustiniana instaurada en el segle XII. El 1686 els Franciscans Observants fundaren un Seminari de Missions que tenia per objectiu formar predicadors per al Nou Món. Precisament el P. Fr. Marià Badia escrigué una breu carta titulada *Descripción breve del reyno del Perú* l'any 1735 que publicà l'impressor tarragoní Magí Canals el 1755. Tot i això, foren molt més freqüents les missions per terres catalanes i valencianes. Per a recolzar aquestes missions que feien els frares pels pobles s'imprimien uns llibrets de devoció amb oracions i cançons, sovint rimades i quasi sempre en català, puix era la única llengua que entenia la gent del poble.

Aquests llibrets impresos al segle XVIII i primer terç del XIX, sovint compten amb nombroses reimpressions. Són el següents: *Mina riquíssima dels tresors de la Divina Gràcia*; *Capella angèlica que seràficament canta i alaba i Maria Santíssima Mare de Déu Immaculada, implorant la espiritual conversió dels pecadors per medi del Sant Rosari*; *Espiritual recreo de l'ànima*

per a exercitar-la en alabar i servir a Déu; Rosari de la Reina dels Àngels Maria Santíssima Mare de Déu; Aliment saborós repartit en varis i profitosos menjars; i Amoroses veus amb que los PP. missionistes franciscans del seminari de S. Miquel d'Escornalbou, arquebisbat de Tarragona, conviden als pecadors i a tots els fidels cristians a deixar sos vicis i abraçar les santes virtuts.

A més, però, alguns autors de la casa van escriure llibres més extensos. Cal destacar sobretot el P. Fr. Francesc Baucells amb la seva *Font mística y sagrada del paradís de la Iglesia*, que assolí un gran èxit amb 7 edicions catalanes al llarg del segle XVIII i que fins i tot fou traduïda al castellà, amb 3 edicions més. El P. Fr. Francesc Romeu figura com a coordinador de dues obres publicades el 1736 i 1737 que comptaren amb una sola edició: *Assumptos apostólicos predicables* (en 2 tomos), i *Cura pastoral de almas*. Finalment, el P. Fr. Juan Papió va escriure una història del monestir publicada el 1765: *El colegio seminario del Arcángel San Miguel de Escornalbou*, el més interessant de tots ells amb diferència.

Una segona categoria són els frares que van traduir obres ja existents, amb un únic representant, el P. Fr. Bernat Cavallé. També cal fixar-se en les biografies de frares que passaren per Escornalbou, publicades algunes després de la dispersió de la comunitat. Destaquen aquelles del beat Bonaventura Gran i del P. Fr. Josep Costes.

Segueixen alguns llibres editats després de la destrucció del monestir. Res-saltem el *Bosquejo sobre el criadero de la mina Restaurada, sito en la montaña de Escornalbou* (1846), obra del conegut metge reusenc Dr. Josep Alberich i Casas (de qui es presenten també a l'exposició dues fotografies originals d'ell i la seva esposa), que incideix en la geologia de la muntanya i en la possibilitat d'obrir-hi una mina, que un cop oberta resultà un complet fracàs. I també la primera guia del monestir, deguda a Joan Bridgman, el primer propietari del monestir després de la Desamortització: *Relación histórica del castillo de Escornalbou* (1847), que és un extracte parcial de l'obra del P. Papió. També del segle XIX (1891), són els dos volums de *Los frailes franciscos de Cataluña* de Fr. Francesc Aragonés, natural de Duesaigües, que dedica dos capítols a les malvestats dels francesos al monestir durant la invasió napoleònica i als patiments del monestir durant el Trienni Liberal.

Per bé que no és imprès, hem considerat interessant incloure el manuscrit original d'Eduard Toda de la seva *Historia de Escornalbou*, servat a l'arxiu de la nostra Societat. La Història fou publicada primer en forma d'articles en el *Butlletí Arqueològic*, entre els anys 1925 i 1926, i després com a publicació independent l'any 1926, patrocinada per la Societat Arqueològica, i novament reimpressa pel Centre de Lectura el 1984. Precisament destaquen en aquesta publicació l'estudi de la biblioteca de l'antic monestir franciscà i l'exhaustiu recull d'obres bibliogràfiques que tenen relació amb Escornalbou (capítols XI a XIV i XVIII). De la dècada dels anys 20 és l'*Escornalbou prehistòric*, de mn. Joan Serra Vilaró, on l'eminent arqueòleg publicà les troballes que va fer a la muntanya. Tot i que no tracti específicament del monestir, a la magna obra *Bibliografia espanyola d'Itàlia* d'Eduard Toda (1927-31), en cinc volums, hi consta com a lloc de publicació el "Castell de Sant Miquel d'Escornalbou". La darrera publicació exposada és un article de José Pijoan titulat *El colegio de Misiones de San Miguel de Escornalbou y la devoción mariana en el Principado de Cataluña*.

A banda, es presenten una sèrie de papers diversos com són postals antigues variades, un llibre amb l'autògraf d'Eduard Toda, un exlibris seu amb el cap de bou que fa referència al nom del monestir, un exlibris de l'industrial Josep Mª Llopis, propietari del monestir a mitjan segle XX, una felicitació nadalenca de l'any 1956, el disseny original d'un exlibris amb al·legoria del monestir, uns goigs en llaor del seu patró Sant Miquel Arcàngel, i una selecció de programes d'activitats dutes a terme pel Patronat del Castell els darrers 20 anys del segle XX.

Llibres exposats

Autors del monestir

P. FR. FRANCESC BAUCCELLS: *Font mistica, y sagrada, del paradis de la Iglesia, dividida en quatre parts: en que se explica ab claredat y brevedat tota la doctrina christiana, perque ab facilitat la pogan saber, y apendrer la gent mes vulgar, y necessitada*, Barcelona, Joseph Texidò, [s.a., però entre 1711 i 1737, anys de les edicions anterior i posterior respectivament] [JLV]

P. FR. FRANCESC BAUCCELLS: *Fuente mystica, y sagrada, del paraíso de la iglesia dividida en quatro partes, en que se explica con claridad, y brevedad toda la doctrina christiana, para que con facilidad la puedan saber, y aprender la gente más vulgar, y necesitada*, Barcelona, Thomas Piferrer, 1765 [JLV]

P. FR. FRANCESC ROMEU: *Assumptos apostolicos predicables, literales, tropologicos, alegoricos y anagogicos, sobre los tres capitulos primeros del Evangelio de S. Matheo. Correspondiendo uno por verso: dado un prefacio de selectas glosas de padres, y expositores, compuesto; sobre cuyas inteligencias están levantados con fundamento solido. Adornados con ideas, ya autorizadas, ya especulativas; cuyas tres partes van ponderadas con muchos discursos; siendo el primero, por lo común, sobre el texto corriente*, Barcelona, Juan Piferrer, 1736. 2 tomos [JLV]

P. FR. FRANCESC ROMEU: *Cura pastoral de almas, segun Dios, y los hombres; para vivos, y difuntos. Dividida en una decada, y un novenario: En aquella, se pondèran las obligaciones de prelados, y parrocos, con diez sermones; en este, las penas del purgatorio, y sus alivios, con nueve*, Barcelona, Joseph Giralt, 1737 [JLV]

P. FR. JUAN PAPIÓ: *El colegio seminario del Arcangel San Miguel de Escornalbou. Manifestado en los tres estados, que ha tenido; en las vidas, del fundador, y otros padres misioneros; en los casos raros de las misiones; en un devoto, y tierno llanto de un pecador à los piès de un crucifixo; y en un delicioso ramillete de rarissimas flores, y frutos de la religión del serafico patriarcha san Francisco*, Barcelona, Imprenta de los Padres Carmelitas Descalzos, 1765. Edició fac-símil de 1987 amb introducció de Llorenç Jaume Grau [JLV]

Traductors

P. FR. CARLOS JOSÉ QUADRUPIANI BERNABITA: *Documentos para tranquilizar las almas timoratas en sus dudas, ... traducidos al español por el P. Fr. Bernardo Cavallé, misionero apostólico del Colegio de Propaganda Fide de S. Miguel de Escornalbou*. Es presenten les tres primeres edicions:

- Tortosa, Joaquin Puigrubí, 1829 [JLV]
- Barcelona, Imprenta de Gaspar, 1831 [JLV]
- Barcelona, Imprenta de Gaspar, 1838 [JLV]

Llibrets de devoció

Espiritual recreo del anima pera exercitarla à alabar, y servir à Deu. Conté lo rosari en vers de Maria Santissima, y altres lletras devotas, ques cantan en las santas missions, que predican los missionistas apostolichs de la Regular Observancia de N.P.S. Francesch del Convent de S. Miquel de Escornalbou, à fi de que quedian impressas en los cors dels oyents, y se desterren las lletras profanas, que cantan alguns, sens temor de Deu, y conté també una instrucció molt profitosa, pera iluminar als que menos saben, per fer una vida christiana, y assegurar sa salvació; ab lo exercici que deu fer lo christià, de dia, y nit, y també lo modo de visitar las creus del Via Crucis ab las oracions, y pregarias, Barcelona, Mariangela Martí viuda, [s.a., però segle XVIII] [JLV]

Espiritual recreo de la anima, pera exercitarla à alabar, y servir à Deu. Conte lo rosari en vers de Maria Santissima, y altres lletras devotas, que se cantan en las santas missions, que predican los missionistas apostolichs de la Regular Observancia de N.P.S. Francesch del Convent de S. Miquel de Escornalbou a fi que quedian impressas en los cors dels oyents, y se desterren las lletras profanas, que cantan alguns sens temor de Deu. Conté també una instrucció molt profitosa, pera iluminar als que menos saben, per fer una vida christiana, y assegurar sa salvació; ab lo exercici que deu fer lo christià, de dia, y nit, y al ultim está lo modo de visitar las creus del Via Crucis ab las oracions, y lletania, Gerona, Narcís Oliva, [s.a., però segona meitat del segle XVIII] [JLV]

Espiritual recreo de la anima, pera exercitarla a alabar, y servir à Deu. Conté lo rosari en vers de Maria Santissima, y altrás lletras devotas, ques' cantan en las santas missions, que predicán los missionistas apostolichs de la Regular Observancia de N.P.S. Francesch del Convent de S. Miquel de Escornalbou à fi de que quedian impresas en los cors dels oyents, y se desterren las lletras profanas, que cantan alguns, sens temor de Deu: Conté també lo modo de visitar las creus del Via-Crucis ab las oracions, y pregarías, Gerona, Agustí Figaró, y Olíva, [s.a., però primer terç del segle XIX] [JLV]

Amorosas veus, ab que los PP. Missionistas Franciscanos del Seminari de S. Miquel de Escornalbou, arquebisbat de Tarragona en Catalunya, convidan als pecadors, y á tots los fiels christians á deixar sos vicis, y abrassar las santas virtuts, Reus, Pau Riera, 1830 [JRB]

Vides de frares del monestir

P. FR. FRANCESCH DE REUS: *Apuntes biográficos y propósitos espirituales del siervo de Dios P. José Costes natural de la Portella, misionero apostólico de la Regular Observancia de San Francisco, hijo de la provincia de Cataluña, muerto en Roma en el convento de Araceli con gran fama de Santidad el dia 14 de abril de 1856, Barcelona, Imprenta Herederos de la Viuda Pla, 1859 [JLV]*

P. FR. TOMÁS ANTONIO MAGGI: *El santo de Riudoms. Vida y obra del B. Buenaventura Gran, Roma, 1974 [JLV]*

Llibres editats després de la destrucció

JOSÉ ALBERICH Y CASAS: *Bosquejo sobre el criadero de la mina Restaurada, sito en la montaña de Escornalbou (provincia de Tarragona), Barcelona, Imp. de A. Gaspar y Roca, 1846 [JLV]*

JOAN BRIDGMAN: *Relación histórica del castillo de Escornalbou, Tarragona, Imp. de Puigrubí i Canals, 1847 [JTM]*

P. FR. FRANCISCO ARAGONÉS: *Los frailes franciscos de Cataluña, Barcelona, Librería y tipografía católica, Barcelona, 1891. 2 tomos [JLV]*

MN. JOAN SERRA VILARÓ: *Escornalbou prehistòrich*, Barcelona, 1925 [JTM]

EDUARD TODA Y GÜELL: *Historia de Escornalbou*, manuscrit original [RSAT]

EDUARD TODA Y GÜELL: *Historia de Escornalbou*, Tarragona, Reyal Societat Arqueològica, 1926. Edició facsímil de 1984 amb introducció de Carles Maristany [JLV]

EDUARD TODA Y GÜELL: *Bibliografia espanyola d'Itàlia. Dels orígens de la impremta fins a l'any 1900*, Castell de Sant Miquel d'Escornalbou, 1927-1931 [RSAT]

JOSÉ PIJOAN: *El colegio de Misiones de San Miguel de Escornalbou y la devoción mariana en el Principado de Cataluña*, Barcelona, 1988 [JLV]

O.A.M.D.G.

EL COLEGIO SEMINARIO
DEL ARCANGEL
SAN MIGUEL
DE ESCORNALBOU.

MANIFESTADO

EN LOS TRES ESTADOS, QUE HA TENIDO;
En las Vidas, del Fundador, y otros Padres Misioneros;
En los Casos Raros de las Misiones; En un Devoto,
y Tierno Llanto de un Pecador à los Piés de un Crucifixo;
Y en un delicioso Ramillero de raras flores,
y frutos de la Religion del Serafico Patriarcha
San Francisco.

S U A U T O R

EL M. R. P. Fr. JUAN PAPIO PREDICADOR Apostolico, Escritor de dicho Seminario, Lector, dos veces Jubilado, Doctor, y Ex-Cathedratico de Filosofia, y Theologia en la Real, y Pontificia Universidad de Cervera, Padre de la Provincia de Cataluña, Examinador Sinodal de los Obispos de Barcelona, Gerona, Vich, Urgel, Solsona, &c.

DEDICALO
A JESUS CRUCIFICADO,
POR NUESTRO AMOR.

Con Licencia: Barcelona: En la Imprenta de los Padres Carmelitas Descalzos. Año 1765.

FONT MISTICA,

Y SAGRADA, DEL PARADIS DE LA

Iglesia, dividida en Quatre Parts:

EN QUE SE EXPLICA AB CLAREDAT, Y BREVEDAT tota la Doctrina Christiana, porque ab facilitat la pujan saber, y apendrer la gent mes vulgar, y necessitada.

COMPOSTA PER LO P. Fr. FRANCESCH BAUCELLS,
Predicador Apostolich, y Missionista, Religios Menor de la Regular Observancia del Serafich Pare Sant Francesch, fill de la Provincia de Cathalunya, y morador en lo Collegi, y Seminari de Missions de Sant Miquel de Escornalbou.

CORREGIDA, Y AUMENTADA EN
esta ultima Impressió.

HAN CONCEDIT LOS ILLUSTRISSIMS, Y REVERENDISSIMS Senyors Don Fr. Joseph Sicardo Archebisbe de Sazer, Don Miquel Antoni de Benavides y Piedrola Bisbe de Cartagena de las Indias, Don Fr. Francesch Antoni de la Portilla Bisbe (que fou) de Mallorca, y Don Athanasi de Ezterripa Bisbe de Licopoli ; Elet Bisbe de Mallorca á tots lo faels Christians per cada vegada que llegiràn en aquest llibre, ó ohirán llegir quaranta dias de Perdó.

AB LLICENCIA

Barcelona : Per JOSEPH TEXIDÒ Estamper en lo carrer de Sant Domingo al Call.

